

Vanhustyön Trainee -ohjelmilla pitkäkestoisia vaikutuksia

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton (jatkossa Valli) sekä sen jäsenjärjestön, Koivupirtin säätiön koordinoimat **Vanhustyön Trainee -ohjelma nuorille** hankkeet ovat vuodesta 2012 lähtien tuoneet omat ratkaisunsa nuorisotyöttömyyteen ja vanhustyön työvoimapulaan.

Vanhustyön Trainee -ohjelma nuorille on vanhustyöhön ja vanhustyön opintoihin valmentava ohjelma, jonka tavoitteena on lisätä nuorten kiinnostusta sosiaali- ja hoivatyötä kohtaan ja tukea heidän ammatillisen polkunsu rakentumista vanhustyöhön. Noin viisi kuukautta kestävä Trainee -ohjelma koostuu kaikille yhteisestä ohjaus- ja perehdytysjaksosta ja sen jälkeisestä työkokeilusta vanhushuoneissa. Perehdytysjaksolla kerätään perustietoa ja kokemusta vanhustyöstä.

Aihealueina ovat muun muassa

- käsihygieniat
- ergonominen työskentely
- apuvälineiden käyttö
- muistisairaana kohtaaminen
- vanhuksen avustaminen ruokailussa ja pukemisessa

Perehdyttämisen jälkeen nuoret jatkavat työkokeiluun vanhusten palvelutaloihin ja hoivakoteihin, jossa he pääsevät kokeilemaan vanhustyötä käytännössä.

Pääkaupunkiseudun ja Tampereen Trainee -ohjelmia rahoittavat paikalliset ELY -keskukset. Vanhustyön Trainee -ohjelmat ovat tarkoitettu alle 30-vuotiaille työttömille työnhakijoille, ja ohjelman suorittaminen tapahtuu työkokeilusopimuksin. Yhteistyötä tehdään Vallin jäsenjärjestöjen ja yksityisten vanhushuoneita tarjoavien organisaatioiden kanssa.

Vanhustyön Trainee -ohjelmalla kurotaan yhteen sukupolvien välistä kuilua

Trainee -ohjelman tavoitteena on vahvistaa vanhustyön positiivista kuvaa nuorten keskuudessa. Nuoret hakeutuvat aktiivisesti sosiaali- ja terveysalalle, mutta vanhustyö ei ole vetovoimaisin suuntautumisala koulutukseen hakeutuneiden keskuudessa. Alalle tarvitaan motivoituneita ja sitoutuneita työntekijöitä.

Nuorten palautteissa sekä myös heidän käyttäytymisestään huomaa, kuinka Trainee -ohjelman aikana asenteet vanhuksia ja vanhustyötä kohtaan muuttuvat positiivisempaan suuntaan. Kun ennen ohjelmaan mukaan tuloa vanhat ihmiset saattoivat tuntua pelottavilta ja luotaantyöntäviltiltä, on ohjelman jälkeen arvostus ikäihmisiä kohtaan noussut huomattavasti. Trainee -nuoret kertovat huomaavansa ja huomioivansa vanhukset kadulla ja julkisissa kulkuneuvoissa aikaisempaa enemmän. Omiin isovanhempiin otetaan yhteyttä. Aiemmin ikäihmiset saattoivat olla nuorten silmissä harmaata, jopa näkymätöntä massaa. ”Vanhustyö on luonnollista, eikä sitä tarvitse pelätä”, kirjoittaa yksi nuori palautteessaan. Myös ikäihmisillä voi olla stereotyyppisiä käsityksiä nuorista. Kun päiväkävelyllä näkee parivaljakon, joilla ikäeroa saattaa olla jopa 80 vuotta, antaa näky kaikille ajattelun aihetta:

niin, miksipäs ei! Trainee -nuoret haluavat olla myös esimerkkinä muille nuorille. He ovat olleet mukana kertomassa Trainee -ohjelmasta mm. työllisyystapahtumissa.

Lähihoitajaopiskelijoillekin ensimmäinen päivä muistisairaiden tai huonokuntoisten vanhusten parissa saattaa olla niin pelottava kokemus, ettei vanhustyö ammatillisena vaihtoehtona kiinnosta negatiivisen ensi kokemuksen takia. Trainee -nuoret on kuitenkin työkokeilujaksolle lähtiessään jo perehdytetty vanhustyöhön, eikä heidän tarvitse enää jännittää vanhusten kohtaamista.

Vanhustyön Trainee -ohjelma yhdistää samassa elämäntilanteessa olevia erilaisia nuoria

Trainee -ohjelmassa on ollut ilo huomata, kuinka kiinnostus vanhustyötä kohtaan yhdistää erilaisia nuoria äidinkielestä, koulutustaustasta tai etnisestä taustasta riippumatta. Traineesa kaksisuuntaista kotoutumista ei tehdä, vaan se tapahtuu. Vaikka elämäntilanteet ovat hyvin vaihtelevia, on työttöminä työnhakijoina ohjelmaan tulleet, ensi askelia työelämään ja ainakin vanhustyöhön ottavia nuoria, yhdistäneet yhteinen päämäärä. Alle 30-vuoden ikä, työttömyys ja kiinnostus vanhustyötä kohtaan ovat lähes ainoita yhdistäviä taustatekijöitä, joiden perusteella nuoret Trainee -ohjelmaan haketuvat. He ovat toisilleen vertaisia ja tasa-arvoisia ryhmän jäseniä.

Vertaistuki on noussut hankevuosien aikana yhdeksi Trainee -ryhmän vahvuudeksi. Yhdessä nuoret hakevat opiskelupaikkoja, sparraavat toinen toistaan työkokeiluhaastatteluihin, vahtivat ja toruvat mattimyöhäisiä, muistuttelevat käsidesin käytöstä palvelutalovierailuilla, rohkaisevat kaveriakin kokeilemaan vanhuksen syöttämistä, antavat vinkkejä asuntoa etsivälle, lohduttavat kun valintakokeista tulee kieltävä vastaus. Trainee -ohjelman aikana nuori huomaa, ettei olekaan ainoa, jolla on lukivaikkeuksia tai kesken jääneet ammatilliset opinnot. Trainee -ryhmässä on helpompi kokeilla itselle uusia asioita, kuten pyörätuolissa istuvan vanhuksen kuljettamista ja myös purkaa yhdessä ohjaajan johdolla päivän aikana esiinnousseet tuntemukset ja ajatukset esimerkiksi muistisairaana käyttäytymisestä. Nuorten itse laatimiin ryhmän pelisääntöihin tulee aina tavalla tai toisella ilmaistuna: ”Toista ei jätetä”.

Nuorta kiinnosti tutustua vanhustyöhön, muttei ottanut Trainee -ohjelmassa sovittuja pelisääntöjä tosissaan. Hän tuli milloin huvitti, ja silloin kun oli paikalla, viihdytti itseään selfieillä tai nukkumalla pöydällä. Nuoren elämä koostui shoppailusta ja uusista kampauksista. Traineen aikana käytös alkoi muuttua, ja kun hän myöhemmin tapasi Trainee -ohjaajan, oli hänen elämänsä muuttanut suuntaa. Nuori opiskeli nyt hoiva-alalla ja teki iltaisin keikkatöitä. Hän kertoi lopettaneensa rahan tuhailun, kun tiesi, että jokaisen ansaitun euron takia piti tehdä töitä.

Trainee -ryhmässä toimiminen on harjoitusta työyhteisössä toimimiselle, sillä työyhteisössä tulee olemaan erilaisia persoonia erilaisine temperamentteineen. Perehdytysjakson aikana nuoret saavat harjoitella työskentelyä erilaisten ihmisten kanssa, miettiä omaa käyttäytymistään ja kokeilla ongelmien ratkaisua.

Trainee -ohjelman vaikutukset nuoriin ovat yhtä erilaisia kuin nuoret itse. Siinä, missä yksi saa kimmokkeen lähteä opiskelemaan hoiva-alaa, toinen voi huomata, että vanhustyö ei ole hänelle ammatillisesti realistinen vaihtoehto, mutta haluaa vapaaehtoistyön muodossa antaa aikaansa ja huomiotaan vanhuksille. Arkirytmien rakentuminen ja oman elämän hallinta voivat jo sinänsä olla nuorten kokemia tärkeitä vaikutuksia. Silminnähtävää on se, että jokaisen nuoren itsevarmuus kasvaa Trainee -ohjelman aikana. Kaikilla nuorilla ei ole välttämättä ollut koskaan onnistumisen kokemusta

tai tunnetta siitä, että on hyvä jossain. Omien vahvuuksien löytäminen, joka vielä alkuhaastattelussa on usein haastavaa, sujuu Trainee -ohjelman loppupuolella helpommin.

Vanhustyön Trainee -ohjelma on yhtä kuin ohjaaja

Ohjaajan merkitys nuorten ryhmäytymiselle, jokaisen nuoren henkilökohtaiselle ammatilliselle kasvulle ja työelämäverkoston rakentumiselle on ensisijaisen tärkeä. Vaikka perehdytysjaksolla ollaan ryhmässä, ohjaaja kohtaa silti jokaisen nuoren yksilönä. Ohjaaja on henkilö, joka on aidosti kiinnostunut nuoresta ja hänen suunnitelmistaan. Kaikilla ei ole ennen Trainee -ohjelmaan tuloa ollut henkilöä, jolla on nuorelle aikaa. Toiset nuoret tarvitsevat tukea enemmän, joillekin riittää, että saa ohjaajalta tarvittavat vinkit ja linkit.

Ohjaajan ja nuoren henkilökohtaisissa keskusteluissa pohditaan niin hakemustekstejä kuin keinoja työssä jaksamiseen, soitetaan yhdessä omalle te-virkailijalle tai tehdään päivähoitohakemus jotta äiti pääsee palvelutaloon töihin. Ohjaajan kanssa voi puhua niistä työllistymisen esteistä, joita ei koko ryhmälle halua kertoa. Joskus tarvitaan ulkopuolinen henkilö sanomaan se, mitä itse ei huomaa tai halua tunnustaa. Trainee -ohjelmassa ohjaaja huomaa nuoren vahvuudet ja voimavarat. Palautteen vastaanotto, onnistumisien ja epäonnistumisien sanoittaminen ohjaajan tuella on turvallista.

Nuori oli käynyt useasti sosiaali- ja terveysalan soveltuvuuskokeessa ja oli varma, että sisäänpääsy jäi joka kerta kiinni matematiikasta. Hänellä oli itsestään käsitys, ettei oppisi matematiikkaa. Nuori tilasi Trainee -ohjaajan kanssa soveltuvuuskoetulokset joista selvisi, että huonoimmat tulokset olivat tulleet ihan eri osiosta. Nuoren itsetunto koheni, kun hänelle selvisi, ettei sisäänpääsy ollut kiinni matematiikasta. Nuori sai sparrattua Trainee -ohjelman aikana soveltuvuuskokeisiin, ja seuraavalla yrityksellä hän pääsi opiskelemaan.

Trainee -ohjelmassa on työelämän pelisäännöt ja niiden haltuun ottaminen yhtä tärkeitä kuin itse alaan tutustuminen. Nuori ei välttämättä ole koskaan aiemmin ollut työelämässä, eikä tiedä miten työssä käyttäytyään, mitä hänen täytyy tietää tai mikä on työaika. Traineessa lähdetään liikkeelle aivan perusteista, ja käydään konkreettisesti läpi itsestään selvyyksiksi luokiteltuja asioita, kuten että työasu vaihdetaan jo ennen työajan alkamista.

Ryhmästä työyhteisöön

Perehdytysjakson jälkeen siirrytään työkokeiluun vanhushuoneisiin, joka suoritetaan itsenäisesti. Reilun parin kuukauden aikana tiiviiksi muodostunut ryhmä hajoaa ja nuoret menevät eri palvelutaloihin ja hoivakoteihin pitkien välimatkojen päähän toisistaan ja muutos voi olla nuorelle jännittävä. Työkokeilujakson aikana ohjaajan merkitys korostuu entisestään, sillä hän toimii nuorten tukena myös silloin. Ohjaaja pitää tiiviisti yhteyttä ja käy nuoren työkokeilupaikalla säännöllisesti. Nuoret kokoontuvat muutaman kerran työkokeilujaksolla ryhmänohjauspäiviin, jotta he saisivat nähdä toisiaan ja vaihtaa kokemuksia omista työkokeiluistaan. Työskentelyn ohessa nuori ja ohjaaja jatkavat nuoren työllistämissuunnitelman työstämistä, jotta nuori ei jää tyhjään päälle ja vailta tavoitteita kun ohjelma päättyy.

”Meillä on aiemminkin ollut mm. lähihoitajaopiskelijoita orientoitumisjaksolla samaan tyyliin ja niistä ei ole kovin hyvää palautetta tullut. Nuoret osasivat tarttua tehtäviin eivätkä hätkähtäneet vaikka asukkaat välillä kovaäänisesti itkivät tai huutelivat. He myös olivat läsnä asukkaille, juttelivat ja viettivät aikaa heidän kanssaan.” osastonhoitaja Trainee -nuorten tutustumispäivistä heidän palvelutalossaan

Trainee -ohjelmat ovat tehneet tiivistä yhteistyötä vanhustyönantajien kanssa. Yhteistyö on parantanut työyhteisön käsityksiä nuorista työkokeilijoista, ja mielikuva siitä, että nuoresta on enemmän haittaa kuin hyötyä, on kääntynyt päinvastaiseksi. Valmiita hoitajia Trainee -nuoret eivät ole eikä heidän tarvitsekaan olla. Joskus kompastellaan ja opitaan erehdysten kautta. ”Jos kaikki sanoisivat, että emme ota enää työkokeilijoita huonojen kokemusten vuoksi, niin eiväthän nuoret koskaan pääsisi mukaan työelämään”, totesi helsinkiläisen Maunula -kodin johtaja Laina Kuokkanen toukokuisessa haastattelussaan.

Mentorointi varmistaa työkokeilun onnistumisen

Työyhteisöt tekevät arvokasta työtä antaessaan nuorille mahdollisuuden tutustua heidän työhönsä ja ottamalla heidät mukaan joukkoonsa. Mentorointivalmennuksessa työyhteisöt saavat menetelmiä nuorten ohjaamiseen. Myös nuoren jännitystä lieventää, kun työyhteisö on varautunut ottamaan hänet vastaan. Mentorit, jotka valitaan nuorille työyhteisöstä, ovat avaintekijöitä. He ovat niitä hoitajia, jotka todella pitävät vanhustyötä tärkeänä ja arvokkaana työnä ja toimivat nuorelle hyvänä esimerkkinä sekä jakavat omia arvojaan. Mentoritoiminnassa on kyse enemmästä kuin pelkästä työhön perehdytyksestä.

Mentorointivalmennus herättelee myös työyhteisöt sanoittamaan sekä tarkastelemaan kriittisesti omia työtapoja. Nuoren ohjaaminen voi siten sekä vahvistaa että myös muovata työyhteisössä totuttuja käytänteitä. Palaute, mitä nuoret saavat työyhteisöltä on tärkeää ja arvokasta. Työkokeilusta saatu todistus voi olla nuoren ensimmäinen työtodistus. Mentorointivalmennus ja Trainee -ohjaajan tuki on rohkaissut työnantajia työllistämään nuoria ja poistamaan vääriä mielikuvia nuorista sekä mahdollistanut myös vajaakuntoisten nuorten onnistumisia työelämässä. Työnantajat ovat myös todenneet saavansa tuoreita näkökulmia ja lisää suvaitsevaisuutta työyhteisöönsä Trainee -nuorten myötä.

Vanhustyön Trainee -ohjelma on yksi vastaus muuttuvaan toimintaympäristöön

Vanhustyön Trainee -ohjelmaa on toteutettu, kokeiltu ja kehitetty nyt yli kolmen vuoden ajan. Ohjelmalle on alkanut muotoutua oma vankka pohjansa. Mutta mikä tärkeintä, Trainee on hyvä pohja jatkossakin kokeilla ja mallintaa, kehittää ja testata uusia sisältöjä ja toteutusmuotoja. Trainee -hankkeiden tiivis yhteistyö on mahdollistanut päästä seuraamaan raameiltaan samanlaisen, mutta toteutukseltaan hyvin erilaisten ohjelmien toimivuutta. Siinä missä Pirkanmaan alueen nuoret suorittavat Trainee -ohjelman ohjaus- ja perehdytysjakson palvelutalossa, pääkaupunkiseudulla tehtiin vierailevia työpäiviä erilaisiin vanhuspalveluita tuottaviin yksiköihin. Kummassakin toteutustavassa on puolensa, ja molempien hankkeiden toisiinsa peilaaminen on ollut rikkaus koko Trainee -ohjelman muotoutumiselle.

”Vanhustyön toimintaympäristö muuttuu ja kansainvälistyy. Työtä riittää vanhustyössä enemmän kuin muilla aloilla. Vanhustyöllä on selkeä tarve saada lisää työvoimaa ja ammattitaitoisia työntekijöitä koska nykyiset ammatilliset siirtyvät eläkkeelle ja samaan aikaan hoivan tarve lisääntyy”, totesi Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton puheenjohtaja Vappu Taipale jo vuonna 2012.

Vanhustyön Trainee -ohjelma todistaa, kuinka merkityksellistä on nuoren valmentaminen vanhustyöhön. Oikeilla menetelmillä saadaan sitoutuneita, motivoituneita nuoria alati muuttuvaan vanhustyön toimintaympäristöön. Vanhustyön Trainee -ohjelmalla tulee olemaan tulevaisuudessa yhä suurempi tilaus.

Vallin Vanhustyön Trainee -ohjelma nuorille 2013–2015

- kohderyhmänä alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat
- toiminta-alue pääkaupunkiseutu
- rahoittajana Uudenmaan ELY -keskus
- hankkeessa toteutettu 5 ohjelmaa
- ohjelmassa mukana ollut yhteensä 57 nuorta ja suorassa työllistämistoiminnassa 7 nuorta
- ohjelmassa mukana olleita työnantajia yhteensä 19, joista työyhteisöjä 24

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry (Valli) on vuonna 1953 perustettu valtakunnallinen vanhustyön asiantuntijajärjestö, jossa tehdään työtä paremman vanhuuden puolesta. Valli kehittää vanhuspalveluja, toteuttaa ajankohtaista koulutusta ja konsultoi eri kehittämisalueilla sekä toimii n.70 eri puolella Suomea sijaitsevien jäsenjärjestöjensä edunvalvojana.

Koivupirtin säätiön Vanhustyön Trainee -ohjelma nuorille 2012–2016

- kohderyhmänä alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat sekä pitkään työttömänä olleet ja vaikeasti työllistyvät ikään katsomatta
- rahoittajana Pirkanmaan ELY -keskus
- tähän mennessä toteutettu 6 ohjelmaa
- ohjelmissa mukana ollut tähän mennessä yhteensä 48 nuorta ja suorassa työllistämistoiminnassa 36 työtöntä henkilöä
- ohjelmassa mukana olleita työnantajia yhteensä 7, joista työyhteisöjä 11

Koivupirtti on Tampereella Petsamon kaupunginosassa toimiva vanhusten palvelukoti. Koivupirtin palvelukotia ylläpitää yleishyödyllinen Koivupirtin säätiö. Säätiön omistama palvelukoti on toiminut vuodesta 1963. Koivupirtin kotisivuille pääset [täältä](#). Facebook: [Palvelukoti Koivupirtti](#)